

րածելու ատեն երբոր կովերը լճերու կամ ջրոտեղեգնուտներու մէջ մտնելու ըլլան՝ խոտ գտնելու համար, կը նային որ հոն զիրենք շատ չթողուն, հապա մէկէն դուրս կը քշեն. վասն զի ան տեղի օդին գէշութենէն ու տունկերուն փնասակար արտաշնչութենէն կրնան կովերը փնասուիլ: Կովը որովհետեւ ոչխարին ու ձիուն պէս խոտը ակռայով չկրնար խլել, հապա լեզուով միայն կը փրցընէ, անոր համար պէտք է այնպիսի դաշտ մը արածելու տանիլ որ երկայն խոտ գտնուի հոն:

Վէն կենդանի իրեն մասնաւոր յատուկ կերակուրը ունի, անով կ'ապրի ու սնունդ կ'առնէ. կովին ալ սովորական կերակուրը թէպէտ խոտ է, բայց գրեթէ ամէն կանանչեղէն, արմատեղէն, հնտեղէն ալ կ'ուտէ. աւսոնց մէջ ոմանք օգտակար են, ոմանք ալ փնասակար: Բոյսերուն մէջ օգտակարներն են առուոյտ, կաղամբ, եղերդ, արմատներուն մէջ շողգամ, ստեպղին, ճակնդեղ, գետնախնձոր. հունտերուն մէջն ալ բակլայ, ոլոռն, ոսպ, լուբիա, մնրացորեն, վարսակ, գարի, նմանապէս չոր խոտ ու յարդ:

Երբոր կովու մը արմատ կ'ուզես տալ, պիտի նայիս որ ջարդես ու անանկ տաս:

Կով մը երբոր չոր խոտ ուտելու վարժեր է, զգուշացիր յանկարծակի դալար խոտ կերցընելէն. ապա թէ ոչ՝ հորթուկին պէս սաստիկ փորհարութեամբ կը տկարանայ, ու ինչո՞ւն ծանր հիւանդութիւններու կը հանդիպի:

Կովերը որովհետեւ դաշտերու մէջ արածելու ատեննին շատ խոտ կ'ուտեն, կ'ապականեն, ոմանք աս խոտերուն խնայելու համար՝ այլ և այլ հնարքներ գտած են. այսինքն գետնի վրայ ցից մը տնկած՝ չուանով մը կովը անոր կը կապեն, որպէս զի նախ ան քիչ միջոցին մէջի եղած խոտերը ուտէ՝ առանց մէկալները կոխկռտելու. աս չուանը երբեմն կ'երկընցը-

նեն ու երբեմն կը կարճեցընեն, երբեմն ալ ցիցին տեղը կը փոխեն: Ոմանք ալ կովուն գլուխը չուանով մը առջևի ոտքին մէկուն կը կապեն, կամ միայն երկու առջևի ոտուրները կը կապեն, և կամ մէկ առջևի ոտքը ետևի ոտքին հետ կը կապեն, որ հազիւ կը քալէ. բայց աս ամէն հնարքներն ալ կենդանեաց աղէկ չէ. վասն զի նեղը մտնելով կը վատութնան:

Կովին խմելքը պէտք է ըլլայ զուտ մաքուր ջուր. և որովհետեւ շատ ջուր կ'ուզէ խմել, ամառը օրը երկու անգամ տաս նէ բաւական է, առաւօտ ու իրիկուն. իսկ ձմեռը մէկ անգամ, ան ալ կէս օրուան ատենը: Խոցուցած ջուրդ թէ որ ջրհորի կամ աղբիւրի ջուր է, քաշելէդ ետքը նայէ որ քիչ մը ատեն թողուս որ օդին ցրտութեանը հետ հաւասարի, ու ետքը խմցուր:

Կովերը երբոր տասը՝ տասուերկու կամ տասնըհինգ տարուան կը հասնին, իրենց գիրութեանը նայելով կրնաս մորթել. աւելի աղէկ կ'ըլլայ թէ որ մորթելէդ քանի մը ամիս առաջ յարգով, չոր խոտով, պարտիզի արմատներով, ու հունտերով, մանաւանդ բակլայով՝ ոսպով ու գարիով գիրցընես:

Հ. Ե. Կ

ԱՌՈՂԱՌԻԹԻՒՆ

ՍԵՆՏԵՐԵ ԶԻՄՈՎ ԲԱՊԵՆԻ ՎԵՐԻՔ:

ՍԵՆՏԵՐԵԸ ԶԻՄՈՎ ԹԱՂԵԼՈՒՆ փնասները այնպէս յայտնի են հիմակուան ատենս որ Եւրոպայի մէջ մեծ ամօթ կը թեպուի աս բանիս վրայ տարակուսիլը. անոր համար տերութիւններն ալ, ինչպէս ուրիշ անգամ ըսինք, սաստիկ օրէնքներ դրած են որ ինչ և իցէ մեռել 48 ժամ կենալէն առաջ չթաղուի: Օրմանքն ան է որ այսպիսի զգուշութիւններէն ետքն ալ

տեղ տեղ ողջ թաղուած մարդիկ կը հանդիպին . վասն զի մասնաւոր հիւանդութիւններ կան որ մարդուս վրայ յանկարծ մարմնուք կը բերեն ու մեռածի պէս կը թողուն :

(Ժ) Կուրիսն քաղաքին մէջ հինգ տարեկան տղայ մը իր ծնողաց աղքատութիւնը տեսնելով՝ դռնէ դուռ ողորմութիւն կը մուրայ եղեր՝ երեսը գոցած , ու այնպէս կը կերակրէ եղեր իր ծնողքը . ասիկայ 1843^{ին} ձմեռուան իրիկուն մը նոյնպէս մուրալու կ'ելլէ . ան գիշերը սաստիկ ձիւն գալով , խեղճ տղան ճամբան կը կորսնցունէ ու չգիտեր թէ ուր երթայ . լալով լալով դրան մը առջեւ կը կծկըտի , քունը կը տանի , ու գիշերուան ցըրտէն կը սառի կը մնայ : Եւ տուն մարդիկ կը տեսնեն տղան ան խեղճութե մէջ , ու կարծելով թէ մեռեր է , աղքատութեանը պատճառաւ ալ ուրիշ բան չեն ըներ , կը դնեն կողովի մը մէջ , մեռելաթաղին կուտան որ տանի թաղէ : Եւ մեռելաթաղը կ'երթայ , փորած գերեզման մը չգտնելով՝ տղան մէկդի կը դնէ արեւուն մէջ ու կը սկըսի գերեզման մը փորել : Եւ արեւուն տաքութենէն մարմնոյն սառոյցը կը քակուի . կ'արթննայ տղան ու կը սկսի հաց ուղեւ . մեռելաթաղը աս տեսնելուն պէս կ'ապշի կը մնայ . ետքը բանը հասկընալով՝ ձեռքէն կը բռնէ քաղաք կը բերէ , ու ինչուան հիմայ տղան ողջ է կ'ըսեն :

ԶՈՒՄԱՃԱԼԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պաշ, «Իրաբ Դաշ»

ՊԱՅՐՈՑԻ տղոց մէկը օր մը դիպուա ծով դասատան ապակիներէն մէկը կը կոտրէ . և թէպէտ ուրիշները չեն իմանար , բայց ամէն անգամ որ իրեն հարցմունք մը կ'ընեն՝ սիրտը դող կ'ել

լէ եղեր : Եւ իրակի օրը քրիստոնէական վարդապետութեան վարպետը կ'երթայ նոյն դասատան տղոցը դաս տալու . կը հարցընէ իրենց թէ « Եւ խարհքս ո՞վ է ստեղծեր » : Եւ խեղճ տղուն խելքը միտքը՝ իր կոտորած ապակիին վրայ ըլլալով , կը դառնայ « Ես չեի , վարժապետ , ես չեի » , կ'ըսէ : Եւ զարմանայ վարժապետը , « Եւ կ'ըսես ծօ , կ'ըսէ . ես չեի ի՞նչ ըսել է : — Հրամարես վարժապետ , ես էի . բայց մէյմըն ալ չեմ ըներ » , կ'ըսէ լալով , ու թողութիւն կ'առնէ :

Իրեք վարպետ բծիչ :

ՏԻՒՄՈՒԼԵՆ անունով հռչակաւոր բժիշկը մեռնելու մօտ է եղեր . երբ որ չորս դին արհեստակիցները առած կը ցաւին ու կ'ափսոսան վրան , կը դառնայ կ'ըսէ անոնց . « Պարոններ , իրեք վարպետ բժիշկ կը թողում ես իմ ետեւս » : Եւ որ կը լսեն՝ կը սկըսին վրայ տալ որ զուրցէ թէ արդեօք որոնք են . վասն զի ամէն մարդ կարծէ եղեր թէ՛ մէկը ինքը պիտի ըլլայ . « Մէկը ջուրն է կ'ըսէ , մէկը շարժմունքը , մէկալն ալ քիչ ուտելը » :

ՀԱՆԵԼՈՒԿ

ԱՐԾԱԹ վանդակ մի տեսայ ,
Մէջն ոսկի ջուր կը ծըփայ :

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ ՀԱՆԵԼՈՒԿՆ ԷՐ ԽԱԼՈՂ :